

FORORD

I sommeren 2002 afholdt det nydannede Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet et seminar for alle ansatte. På seminaret blev det bl.a. diskuteret, hvad der kunne binde instituttet sammen fagligt. Kulturmøder blev foreslået. Ud over at betegne det, som faktisk gik for sig, da medarbejdere fra de tidligere institutter mødtes, kunne kulturmødet også aftegne et fælles projekt, nemlig studiet af forbindelseslinjerne mellem de forskellige områder eller kulturer repræsenteret på det nye institut. Niels Brimnes og jeg besluttede at gå videre med ideen om, at kulturmødet kunne udgøre en faglig ramme for en del af de forsknings- og undervisningsaktiviteter, der fandt sted på instituttet. Vi inviterede en række af vore kollegaer til at deltage i et fælles undervisningsforløb med titlen "Kulturmødets teori og praksis". Intentionen var, at underviserne skulle præsentere deres tilgang til kulturmødet og anvende den på en udvalgt case. Kolleger fra Østasiatisk, Europastudier og Historie bidrog til forelæsningserne, der blev holdt i foråret 2003. Det er de bearbejdede forelæsningsforløb, der udgør grundstammen i dette temanummer om kulturmødet.

Kulturmøder handler om forskelle, der mødes. Mødet kan være metafor for forskellige former for kontakt mellem samfund eller folk. Men de kan også anskues ganske bogstaveligt som møder mellem mennesker, der kommer fra forskellige steder. Når møder forstås som kulturmøder, involverer det, at deres forløb må kunne relateres til kulturforskelle. Kulturforskelle indikerer, at de mødende agerer i forskellige kulturelle horisonter. Tingene betyder ikke det samme for de parter, der mødes. Mødet og den medfølgende kommunikation bliver vanskeligere, når fælles referencepunkter ikke er til stede. Der må hele tiden oversættes fra den ene kultur til den anden. Risikoen for misforståelser eller for overgreb vokser proportionelt med den kulturelle afstand mellem de mødende. Desto større afstanden er, desto færre ting vil være genkendelige. I kulturmøder vil der således altid være et element af fremmedhed. Den anden er fremmed i en eller anden forstand.

Kulturmøder finder sted på mange måder. De kan være resultatet af bevidste projekter om at møde andre og øve indflydelse på dem. Men de kan også opstå tilfældigt ved, at man så at sige løber ind i nogle andre. I nogle kulturmøder vil parterne mødes på nærmest lige betingelser, i andre vil den ene part have mere magt og kapital til sin rådighed og dermed mulighed for at bestemme mødets karakter. I sin mest brutale form må et ulige møde betegnes som en kolonisering. Man må også skelne mellem førstegangsmøder, hvor to parter, der ikke kender til hinanden i forvejen, mødes, og permanente forbindelser. Ved førstegangsmøder er parterne virkelig fremmede over for hinanden, tit så fremmede, at de betegner mødet som en "opdagelse". Ofte leder førstegangsmøder imidlertid til varige forbindelser, f.eks. i form af handel eller kolonisering. Omgangen med det fremmede kommer da i faste rammer. I kølvandet på mødet følger ensidige eller gensidige påvirkninger, hvor kulturerne ændrer sig. Nye elementer indføres i eller påføres den eksisterende kulturelle horisont, som derfor forandrer sig. Kulturmøder forandrer med andre ord kulturer.

I dette temanummer af *Kontur* præsenterer vi en række forskellige bud på, hvorledes kulturmødet kan forstås. Jan Ifversen reflekterer over kulturmødet som opdagelse. Han belyser, hvorledes opdagelsen af det absolut ukendte kommer til udtryk i en æstetisk sprogbrug. De æstetiske vurderinger anvendes ifølge Ifversen til at karakterisere det ubegribelige, der dog igennem mødet afløses af en tiltagende, ikke mindst politisk bemestring af det fremmede. Niels Kayser Nielsen vælger at anskue kulturmødet i et temporalt perspektiv som en konfrontation mellem modernitet og tradition. Her præsenteres vi for en historisk kulturanalyse, der sætter sig for at aflæse de forskellige sammenstød mellem modernitetens frigørende og traditionens fastholdende kraft i hverdagslivets mange lag af kultur. Niels Brimnes diskuterer kulturmødet i lyset af postkolonial teori. Han kaster et kritisk lys på Edward Saims tese om, at Vestens møde med andre tog form af en orientalisme, der tjente til at fastholde modparten i en inferior position. Med eksempler fra den britiske kolonisering af Indien viser Brimnes, at de koloniserede ikke blot passivt lod sig påvirke af kolonisateurerne, men aktivt forarbejdede påvirkningen og dermed skabte kulturelle blandinger. To bidrag undersøger mere konkret, hvorledes østlig import af Vestens kultur fandt sted. Anne Wedell-Wedellsborg viser, hvordan kinesiske fortolkninger af et modernistisk koryfæ som Kafka må ses på baggrund af en occidentalisme, der sætter Vesten op som et spejlbillede. Kafka-fortolkningen bevæger sig ifølge Wedell-Wedellsborg mellem to typer af occidentalisme, en officiel kommunistisk, anti-vestlig og en pro-vestlig, der ser det hjemlige som forældet tradition. Anette Skovsted Hansen ser direkte på kulturmødet som en oversættelse fra et sprog til et andet. Hun undersøger, hvorledes den vestlige påvirkning blev bearbejdet i japanske ordbøger fra det 19. århundrede. Her er der tale om et møde på ord i bogstavelig forstand. Selve mødet formidles og kontrolleres af en videnskabelig tradition for oversættelse, der fungerer relativt uafhængigt af den politiske begrænsning af kulturimporten.

I Tue Witts artikel rettes fokus mod Europa. Witt viser, hvordan diskussionen af, hvad Europa er, hele tiden kredser om forholdet til de nationer, som også udgør Europa. Gennem en analyse af indlæg i den danske debat om EU demonstrerer Witt, at nationen både kan indtage skurkens og heltens rolle i forhold til Europa. Mødet udspiller sig her som en kamp om at definere begreberne. Også Karen Klitgaard Povlsen behandler møder inden for Europa. Med

udgangspunkt i sen-1700-tallets lærde dannelsesrejser – først og fremmest den danske oplysningskvinde, Friederike Bruns rejseskildringer - viser hun, hvordan mødet mellem den dannede rejsende og den sublim natur tager form af en lærd afkodning ved hjælp af et klassisk dannelsesregister. Modparten i mødet kan således indhylles i den rejsendes udstillede dannelse.

To artikler undersøger kulturmøder inden for de nationale grænser. Steen Busck belyser i sin artikel forskellige mellemværende mellem sociale grupper i 1700-tallets Danmark som kulturmøder. Han viser, hvorledes relationerne mellem de lokale bønder på Mors og den uddannede elite kan forstås som et kulturmøde, med hvad dertil hører af misforståelser, modstand og magtanvendelse. Også Adam Aisen anskuer Danmark som et multikulturelt samfund, hvor forskellige grupper søger at komme overens med flere mulige identiteter på én gang. Aisens artikel er baseret på et større feltstudium i en århusiansk fodboldklub, hvis medlemmer har en indvandrerbaggrund. For de unge anden- og tredjegerationsindvandrere i Danmark handler kulturmødet i høj grad om at få de forskellige identiteter og loyaliteter til at gå op.

Uden for tema præsenterer vi en artikel af Britta Timm Knudsen om den nye bølge af nostalgi. Timm Knudsen diskuterer, hvad nostalgi er udtryk for, og viser gennem analyser af en række aktuelle film, hvorledes den anvendes til at forvalte fortiden og mediere mellem den personlige erfaring af fortiden og den større fortælling herom. Timm Knudsen slår fast, at nostalgi både kan tjene et restaurerende formål – længslen efter den tabte fortid – og optræde som en kritisk rekonstruktion af fortiden i lyset af en kompleks nutid.

Som vanligt rummer dette nummer af *Kontur* også en sektion med anmeldelser af nye og interessante bøger med relevans for kulturanalyse.

Jan Ifoersen